

סוכה למעלה מעשרים אמה [ב ע"א "מנא הנ"י" - ג ע"א "ליה דבר"]

הגמרא מביאה מחלוקת אמוראים משולשת בטעם דין חכמים במשנה: סוכה גבוהה מעשרים אמה פסולה, ומבררת מדוע אמורא אחד לא אמר כשיטת חבריו. לאחר מכן מביאה שלושה אמוראים בדעת רב בהעמדת המח' במשנה, ומחברת את שיטת האמוראים הראשונים עם שיטת האמוראים בהעמדת רב.

סוכה שהיא (הסכך שלה) גבוהה למעלה מעשרים אמה פסולה, ורבי יהודה מכשיר.

משנתנו

הטעם שסוכה למעלה מעשרים אמה פסולה:

דעה	פסוק	לימוד	קושיה	תירוץ	מדוע חבריו לא אמרו כן	הסבר לשיטתו
רבה	"למען ידעו דלתיכם כי בסכות הושבתי את בני ישראל" (ויקרא כג, מג)	מטרת הסוכה לדעת שיושבים בסכך ("סוכה" היינו סכך). עד עשרים אמה שולטת העין, ואדם היושב בסוכה רואה את הסכך, ויודע שנמצא בסוכה, למעלה מכך אין העין שולטת.	---	---	אין כוונת הפסוק ללמד על ידיעת האדם בישיבתו בסוכה, אלא שהטעם לכך שעם ישראל מקיימים מצוות סוכה לדורות היו זכר לענייני הכבוד שהקיפום לאבותינו במדבר.	אומנם אין מקרא יוצא מידי פשוטו, אך הוא ניתן גם להדרש (רש"י ד"ה "למען ידעו")
רבי זירא	"וסכה תהיה לצל יומם מחרב" (ישעיהו ד, ו)	מטרת הסוכה לישיב בצל הסכך, עד עשרים אמה אדם יושב בצל הסכך, למעלה מכך יושב האדם בצל דפנות.	אביי: העושה סוכתו בעשתרות קרניים (עמק בין שני הרים) והצל מחמת ההר - הסוכה פסולה?	בודקים האם הצל נוצר מהסכך: בהסרת ההרים הצל מהסכך, אבל בסוכה גבוהה הצל מהדפנות.	ישעיהו מנבא לימות המשיח שהקב"ה יעשה סוכות לעם ישראל שיהוו לצל לעונג ולמסתור (וכיוון שמטרתה לצל נקראת סוכה), אך אין הפסוק עניינו ללימוד למצוות סוכה.	קמ"ל מהכתוב "וסכה", אף שיכל לכתוב וְחָפָה, את שני הלימודים (לימות המשיח ששם "סוכה" כוונתו לצל, ולסוכה שמטרתה לצל)
רבא	"בסכות תשבון שבועת ימים" (ויקרא כג, מב)	הסוכה תהא דירת עראי המיועדת לשבעה ימים, ותו לא. עד עשרים אמה אדם בונה דירת עראי במחיצות קלות, למעלה מכך בונה סוכתו קבע, עם יסודות ומחיצות קבועות שלא תיפול.	אביי: העושה סוכתו קבע מדפנות ברזל - הסוכה פסולה?	משמעות הכתוב ללמדנו ארעיותה של הסוכה. להכשיר גובהה של סוכה הנעשית באופן ארעי (יתדות ארעי). ולא כיצד נבנתה (בעץ או בברזל).	משום קושיית אביי, כיוון שהכתוב לא כתב מפורשות "ארעי" - לא ניתן ללמוד חיוב ארעיות בסוכה מהפסוק. (ולא הקשו כן לרבי זירא, מפני שהיטב לתרץ את הקושיה. תוס')	

מחלוקת חכמים ורבי יהודה במשנה, האם סוכה גבוהה פסולה, דווקא כאשר (השיטות נחלקו מה אמר רב, אך לא חולקות אחת על חברתה):

דעה	העמדת המחלוקת	כשיטת
רבי יאשיה בשם רב	מחלוקת בשאין דפנות מגיעות לסכך אבל דפנות מגיעות לסכך - אפילו למעלה מעשרים אמה כשרה.	כרבה, כיוון שהדפנות לא מגיעות לסכך - לא שולטת בהן העיניים. אבל אם הדפנות מגיעות לסכך, בעת שמסתכל על הדופן העין נמשכת לראות את הסכך, אף שהסוכה גובה למעלה מעשרים אמה (לרבי זירא ולרבא אין משמעות לכך שהדפנות מגיעות עד הסכך לגבי צל הסוכה וארעיותה).
רב הונא בשם רב	מחלוקת בשאין בה אלא ארבע אמות על ארבע אמות, אבל יש בה יותר מארבע אמות על ארבע אמות - אפילו למעלה מעשרים אמה כשרה.	כרבי זירא, כיוון שהסוכה קטנה הצל על היושב בסוכה מחמת הדפנות. אבל אם הסוכה גדולה (יש בה יותר מארבע אמות על ארבע אמות) הצל היושב נוצר מחמת הסכך, אף שהסוכה גובה למעלה מעשרים אמה (לרבה ולרבא אין משמעות לגודלה של הסוכה לגבי ראיית הסכך וארעיותה).
רב חנן בר רבה בשם רב	מחלוקת בשאינה מחזקת אלא כדי ראשו ורובו (כיוון שדרכם היה להסב, ולא לאכול בישיבה זקפים, צריך להכניס גם את רוב גופו) ושולחנו, אבל מחזקת יותר מכדי ראשו ורובו ושולחנו (סך שבעה טפחים על שבעה טפחים. רש"י ד ע"א ד"ה "על פני") - אפילו למעלה מעשרים אמה כשרה.	לא כשיטת אף אחד מן האמוראים, וכנראה טעמו של רב חנן בר רבה להכשיר לכ"ע סוכה הגבוהה למעלה מעשרים אמה הוא אחר (כאשר הסוכה צרה וגבוהה היא ניראת כלול תרנגולים לכן פסולה, אך כשטוחה גדול יותר נקראת היא "סוכה", אף בגובה מעל עשרים אמה. תוס'), כיוון שעדיין בגודל כזה של סוכה לא שולטת העין בסכך (רב זירא), אין הצל ניכר בתוכה (רבה) ואין היא ארעית (רבא).

לשיטת רב, מתי נחלקו חכמים ורבי יהודה בסוכה הנמוכה מעשרים אמה?

רבי יאשיה	רב הונא	רב חנן	
אין דפנות מגיעות לסכך	פחות מד"א על ד"א	פחות מז"ט על ז"ט	הצגת המקור
אין דפנות מגיעות לסכך	אין "הכשר אורך סוכה" (נחלקו האמוראים מהו שטחו למעשה)		הור"א
אין דפנות מגיעות לסכך	יותר מז"ט ופחות מד"א	פחות מז"ט על ז"ט	למסקנה

ברייתא

סוכה שהיא גבוהה למעלה מעשרים אמה פסולה. ורבי יהודה מכשיר עד ארבעים וחמשים אמה (ואפילו יותר. תוס'). אמר רבי יהודה: מעשה בהילני המלכה (מזרע החשמונאים. רש"י ב"ב יא ע"א ד"ה "מונבד") בלוד שהיתה סוכתה גבוהה מעשרים אמה והיו זקנים נכנסין ויוצאין לשם ולא אמרו לה דבר (משמע שסוכה הגבוהה מעשרים אמה כשרה). אמרו לו: משם ראייה?! אשה היתה ופטורה מן הסוכה! אמר להן: והלא שבעה בנים הוּוּ לה. ועוד כל מעשיה לא עשתה אלא על פי חכמים.

מדוע רבי יהודה היה צריך לומר שני הסברים מדוע בוודאות הסוכה הייתה כשרה (א. היו לה בנים שחייבים בסוכה. ב. שעשתה מעשיה לפי דברי חכמים) ולא דיו בראשון?

כוונת רבי יהודה לומר שני הסברים כנגד שתי טענות שהיו חכמים יכולים לטעון: א. אם תאמרו ילדים קטנים היו לה ופטורים הם מהסוכה - שבעה בנים היו לה, ובוודאי אחד מהם אינו צריך לאימו (מעל גיל שש, ומחויב בסוכה מדין חינוך. כח ע"א). ב. אם תאמרו קטן חייב רק מדרבנן, ולכן לא העירו לה חכמים מפני שידעו שאינה מקפידה במצוות דרבנן - כל מעשיה עשתה על פי חכמים, והקפידה אף במצוות דרבנן.

כיצד מועמדת הוכחתו של רבי יהודה מסוכתה של הילני המלכה (הגבוהה למעלה מעשרים אמה)?

רבי יאשיה	רב הונא	רב חנן	
המלכה ישבה יחד עם בניה בסוכה שדפנותיה אינן מגיעות עד הסכך, משום אור.	המלכה ישבה יחד עם בניה בצניעות בחדרים קטנים בשטח בין ז"ט על ז"ט לד"א על ד"א.	אין הסבר	למסקנה

בבירור שיטתם של האמוראים (בשם רב) רבי יאשיה תולה את המחלוקת בדפנות הסוכה (בין בסוכה גדולה בשטחה ובין בסוכה קטנה), אבל רב הונא ורב חנן בר אבא שניהם תולים את המחלוקת בגודל הסוכה - שמא לא נחלקו בטעם להכשיר סוכה גבוהה (האם מחמת הצל לרב הונא, או מחמת טעם אחר לרב חנן), אלא לשיטת שניהם רב העמיד שמח' חכמים ורבי יהודה הינה כאשר אין שטח הסוכה ראוי (ואם יש "הכשר אורך סוכה" - לכו"ע אפילו גבוה מעשרים אמה כשר). האמוראים עצמם לאחר מכן נחלקו בשטח הסוכה המינימאלי הראוי: לרב הונא ארבע אמות על ארבע אמות (כשיטת רבי. ג ע"א) ולרב חנן שבעה טפחים על שבעה טפחים?

לכו"ע "הכשר אורך סוכה" הינו "ראשו ורובו ושולחנו" (ז"ט על ז"ט), ונחלקו האמוראים בהסבר רב למחלוקת חכמים ורבי יהודה (ואין שניהם מסכימים על הסבר רב למחלוקת): רב חנן בר רבה - נחלקו במשנה עד "ראשו ורובו ושולחנו", אבל יותר מכן לכו"ע כשר אפילו גבוה למעלה מעשרים אמה. רב הונא - נחלקו במשנה מ"ראשו ורובו ושולחנו" עד ארבע אמות על ארבע אמות, אבל יותר מכן לכו"ע כשר אפילו גבוה למעלה מעשרים אמה.

לשיטת רבי יאשיה הוכחת רבי יהודה מהילני המלכה טובה, כי דרך המלכה לישוב בסוכה שדפנותיה אינן מגיעות עד הסכך כדי שיכנס אוויר (רוח מפני החום) ולכן לדעת חכמים כזו סוכה גבוהה שאין דפנותיה מגיעות לסכך - פסולה, והוכיח להם רבי יהודה שהיא כשרה (משתיקת החכמים). אך לשיטת רב הונא ורב חנן הסוברים שנחלקו חכמים ורבי יהודה בגודלה של הסוכה, בוודאי המלכה ישבה בסוכה גדולה (שנערוותיה ומשרתיה מסובים עימה) - ולשיטתם בסוכה גדולה אף חכמים מודים בסוכה גבוהה למעלה מעשרים אמה שכשרה, וכיצד רבי יהודה הקשה לחכמים מסוכת הילני הגדולה?

רבה בר אדא: סוכתה של הילני המלכה הייתה עשויה קיטוניות, חדרים קטנים (לשיטת רב הונא פחות מד"א על ד"א, ולרב חנן פחות מז"ט על ז"ט) שכל אחד מהם היה גבוה למעלה מעשרים אמה, ומכך שלא מיחו בה חכמים הקשה רבי יהודה על חכמים שסוכה קטנה וגבוהה שכזו כשרה.

וכי דרכה של מלכה לישוב בסוכה העשויה חדרים קטנים, הראויים להחזיק אדם אחד עם שולחנו או עד ארבעה (אדם באמה יושב. ז ע"ב)?

רב אשי: להילני היה סוכה גדולה, אך בסוכתה הגדולה היו חדרים קטנים שבהם הייתה משתמשת. לחכמים לא ניתן להוכיח מסוכתה של הילני כיוון שבניה המחויבים במצוות סוכה ישבו בסוכה הגדולה (אף שהייתה גבוהה למעלה מעשרים, לשיטת האמוראים כיוון שהיא גדולה לא נחלקו בה חכמים ולכו"ע כשרה), והיא ישבה בחדרים הקטנים משום צניעות. לכן חכמים לא אמרו לה דבר (אף שישבה בסוכה פסולה מחמת גובהה), כי אישה היא ופטורה מן הסוכה. רבי יהודה סבר שניתן להוכיח מסוכתה של הילני כיוון שבניה ישבו עימה בחדרים הקטנים, וכיון שלא אמר לה חכמים דבר, אף שבניה ישבו עימה ומחויבים בסוכה - משמע שסוכה קטנה גבוהה למעלה מעשרים אמה כשרה.

לרב הונא - החדרים היו בשטח בין ז"ט על ז"ט לד"א על ד"א, שבגודל כזה חכמים סוברים סוכה גבוהה פסולה ורבי יהודה מכשיר, ולכן רבי יהודה הוכיח מסוכתה של הילני לשיטתו.

לרב חנן בר רבה - אין תירוץ הגמרא מתיישב לשיטתו (שהרי אם בניה ישבו עימה בחדרים בוודאי החדר היה גדול מז"ט על ז"ט, שא"א לשבעה בנים לשבת יחד עם אימם בשבעה טפחים, ובהא אף חכמים מודו בסוכה גבוהה למעלה מעשרים אמה כשרה)